

**Raport științific**  
privind implementarea proiectului  
*Religie și artă în civilizația Cucuteni-Tripolie (mileniile V-IV CAL B.C.)*  
în 2011-2013

Sinteza rezultatelor activităților aferente obiectivelor prevăzute în proiectul *Religie și artă în civilizația Cucuteni-Tripolie (mileniile V-IV CAL B.C.)*, având codul PN-II-ID-PCE-2011-3-0885, perioada 2011-2013.

**Activitate științifică**

**I. Analiza reprezentărilor antropomorfe**

**1. Identificarea reprezentărilor antropomorfe în bibliografie:** Pentru îndeplinirea acestui obiectiv întreaga echipă a consultat literatura românească de specialitate selectând și fișând reprezentările antropomorfe publicate. În același mod s-a procedat și pentru reprezentările din arealul Tripolie din literatura în limba rusă și ucraineană.

**2. Identificarea reprezentărilor antropomorfe în muzee:** Acest obiectiv a fost îndeplinit prin examinarea, de membrii echipei grantului, a colecțiilor muzeelor de istorie de la Piatra Neamț, Bacău, Tg. Neamț, Roman, Suceava, Galați, Iași (Muzeul de Istorie a Moldovei; Muzeul Civilizației Cucuteni; Colecția Seminarului Arheologic Iași), Cluj-Napoca (Muzeul de Istorie al Transilvaniei). A fost finalizată studierea și prelucrarea unui lot important de statuete antropomorfe inedite, provenind din săpăturile din *tell*-ul calcolitic de la Poduri-Dealul Ghindaru. Au fost selectate și fișate piesele susceptibile de a fi utilizate, datorită condițiilor lor de descoperire, dar și a tipologiei, în identificarea unor idei, practici și ritualuri religioase. De aceeași atenție s-au bucurat și artefactele ce asociază reprezentări antropomorfe și zoomorfe. La această operațiune a participat și arheozoologul echipei.

**3. Elaborarea bazei de date:** În urma documentării în literatură și în colecțiile muzeelor a fost alcătuită o bază de date care permite prelucrarea unui număr important de artefacte și contexte arheologice susceptibile de a furniza informații despre ideile și practicile religioase ale triburilor Cucuteni și Tripolie. Baza de date a fost digitalizată, fiind folosită pentru analizele curente ale reprezentărilor antropomorfe. Pe baza acestor informații, în urma colaborării cu doamna dr. Cornelia-Magda Lazarovici, a fost publicat un articol referitor la gropile de cult din așezarea de la Poienești-Măgura/Dealul Teilor, publicat în *Arheologia Moldovei*, periodic **BDI**, clasificare CNCS categoria B.

**4. Analiza comparativă a reprezentărilor antropomorfe:** Reprezentările antropomorfe dar și cele asociate lor au fost analizate și clasate în funcție de condițiile de descoperire (rituale sau nerituale), tematice, după tipul de fragmentare, după asocierea cu alte reprezentări antropomorfe, zoomorfe, obiecte, simboluri etc. Astfel s-a ajuns la identificare unor teme religioase specifice triburilor Cucuteni și Tripolie. Următorul pas va fi identificarea existenței sau inexistenței unor teme asemănătoare la populațiile care au precedat sau au fost contemporane cu civilizația Cucuteni-Tripolie. Nu au fost neglijate nici descoperirile deosebite, precum statuete antropomorfe depuse în gropi rituale. Pentru elucidarea acestui ritual am inițiat, cu ajutorul antropologului din echipă, o analiză comparativă cu resturi osteologice umane depuse în nivelele cucuteniene din *tell*-ul Poduri-Dealul Ghindaru.

**II. Analiza complexelor de cult cu reprezentări antropomorfe**

**1. Identificarea complexelor de cult în literatură:** Au fost identificate mai multe complexe de cult descoperite în cadrul civilizației Cucuteni-Tripolie. Toate publicațiile au fost fișate și împreună cu ilustrația aferentă au fost introduse în baza de date. Pentru a putea compara și judeca situația din complexul cultural Cucuteni-Tripolie am investigat și descoperiri din culturile Vinča, Gumelnița-Karanovo VI-Kodjadermen, Petrești etc.

2. **Elaborarea bazei de date:** Toate artefacte legate de complexe de cult au fost fișate cu ilustrația aferentă și introduse în baza de date urmând să fie folosite în analizele viitoare. Am remarcat că unele complexe de cult conțin obiecte obținute prin schimburi. Din această cauză am lărgit aria investigațiilor asupra a ceea ce am numit sistem complex de schimburi (SCS). Am constatat că în SCS intră atât materii prime (diverse roci, silex, stocaje și lingouri de cupru, sare și brichete de sare, cochilii de scoici etc.) cât și bunuri perisabile și, mai ales, un număr important de obiecte de prestigiu, printre care pintadere, ceramică și fragmente ceramice pictate, fragmente de statuete antropomorfe și zoomorfe. Pentru unele statuete din complexul de cult de la Isaiia au fost efectuate analize pentru a preciza cauzele acumularii atipice de carbonat de calciu. Cu intenția de a cunoaște cât mai bine ceramica cucuteniană de cult a fost efectuat un studiu prin spectrografie Raman. Studiul complexelor de cult ne-a semnalat existența unor reprezentări cu valențe cosmogonice, acestea fiind, ca la Ghelăiești și Buznea, alcătuite dintr-un număr de vase și statuete antropomorfe, sau, ca la Poduri, Sofia și Fetești, din reprezentări antropomorfe pictate pe vase de prestigiu. Lărgind aria de investigație am remarcat și existența unor fresce pictate pe ceramică unde personajele antropomorfe, în dispunere cosmogonică, sunt înlocuite cu reprezentări de păsări, cornute sau animale fantastice, unele, posibil felide mari. Împreună cu arheozoologul echipei am început să urmărim această linie interesantă de cercetare.

3. **Analiza comparativă a complexelor de cult:** În cadrul analizei comparative a complexelor de cult s-a acordat o atenție deosebită condițiilor de descoperire, a compoziției acestora și, mai ales, a provenienței artefactelor sacre. Formularea și argumentarea existenței unui sistem complex de schimburi care includea culturile Cucuteni-Tripolie, unele culturi stepice și din sudul Dunării credem că este o ipoteză care trebuie urmărită și în investigațiile viitoare.

### III. Analiza formelor de expresie artistică

1. **Identificarea formelor de expresie artistică în literatură:** A fost alcătuită o bază de date ce grupează formele de expresie artistică menționate în literatura consacrată civilizației Cucuteni-Tripolie.

2. **Identificarea formelor de expresie artistică în colecțiile muzeale:** A fost alcătuită o bază de date ce grupează formele de expresie artistică din civilizația Cucuteni descoperite în colecțiile muzeelor din România.

3. **Elaborarea fișelor analitice:** Au fost elaborate fișe analitice pe diverse categorii ale manifestărilor artistice din civilizația Cucuteni-Tripolie incluzând: plastica antropomorfă, plastica zoomorfă, decorul pictat cu teme antropomorfe, decorul pictat cu teme zoomorfe și a decorului pictat cu motive geometrice.

4. **Analiza comparată a formelor de expresie artistică:** În cadrul acestei activități, în cursul anului 2013 au fost analizate semnificațiile diferitele modalități de producere și decorare a vaselor ceramice, prin raportarea la activități economice cu o înaltă vizibilitate și un puternic impact extra-comunitar. Din acest punct de vedere, se conferă o nouă dimensiune descoperirilor arheologice din apropierea izvoarelor sărate, care sunt interpretate atât ca puncte de schimb, cât și ca locații de desfășurare a unor ceremonii de tip *potlach*. Acestea implică atât participarea comunităților cucuteniene, cât și a celor nord-pontice. O altă problemă atinsă este cea a unor categorii de artefacte speciale. În cursul anului 2013 o atenție deosebită s-a acordat interpretării pintaderelor, într-o perspectivă comparativă, incluzând realitățile observabile pe același palier cronologic la nivel sud-est european și al Orientului Apropiat.

### IV. Analiza simbolurilor Cucuteni-Tripolie

1. **Identificarea simbolurilor:** S-a inițiat alcătuirea unei baze de date, pe baza literaturii și a pieselor din muzee, pentru identificarea simbolurilor.

2. **Analiza tipologică și stilistică a simbolurilor:** În cadrul acestei activități, în cursul anului 2013, dintre simbolurile identificate au fost supuse unei analize speciale semnificațiile reprezentărilor

de bovidee, feline și de păsări, prezente în decorația ceramicii cucuteniene. **Reprezentările pictate de bovidee** decorează în special vasele de cult și par a ilustra un mit cosmologic. **Reprezentările de bovidee în altorelief** pot fi asociate reprezentării însoțitorului masculin al Marii Zeițe. În urma **analizei comparate a simbolisticii reprezentărilor tauomorfe** această presupunere pare a fi confirmată de caracteristicile zeilor tauomorfi prezenți în sistemele mitologice cunoscute. Ceea ce se venerază, în primul rând, la acești zei, soți ai Marii Zeițe, nu este caracterul lor ceresc, ci virtuțile lor fecundatoare. Sacralitatea lor derivă din hierogamia cu Marea Mamă, esența lor celestă fiind valorizată în funcția ei genezică. Cerul este, înainte de toate, regiunea unde „mugește” tunetul, se adună norii și se hotărăște rodnicia ogoarelor. Asocierea tunetului, ca manifestare concretă a divinității, confirmând, încă o dată, caracterul uranian al acesteia, cu mugetul taurului ne este sugerată, în spațiul de interes al lucrării noastre, de descoperirea la Hăbășești a unei protome zoomorfe care redă un cap de taur mugind. **Reprezentările de feline** au dus la identificarea, într-o serie de reprezentări pictate pe pereții vaselor, a imaginii leului. Această specie este una străină arealului de răspândire a complexului cultural Cucuteni-Tripolie, constituindu-se în mod evident într-o imagine importată. Astfel, importanța reprezentării acesteia este cu atât mai mare, cu cât, în urma **analizei comparate a simbolisticii**, imaginea leului o găsim prezentă în cosmogoniile orientale, ca simbol solar. Astfel, apariția și prezența leului pe decorul ceramicii fazei finale a culturii Cucuteni, stă mărturie pentru schimbări fundamentale ce se produc în această perioadă în sistemul cosmogonic cucutenian. Această afirmație este susținută și de **reprezentările de păsări**, în special cele aparținând decorului pictat pe vase și identificate de către arheozoologul echipei ca reprezentări de cocori. **Analizei comparată a simbolisticii imaginii cocorului**, în special în preistoria Orientului Apropiat, ne relevă importanța deosebită pe care această specie de păsări o avea în cadrul vieții spirituale a populațiilor neolitice din Anatolia, fiind un simbol solar prezent în ritualurile religioase.

**3. Analiza comparată a simbolurilor:** În afară de analizarea comparativă a încărcăturii simbolice a imaginilor de bovidee, feline și păsări, prezentate mai sus, un alt subiect căruia i s-a acordat o atenție deosebită în cadrul acestei activități a fost constituit de analiza semnificației simbolisticii ritualului fragmentării statuetelor antropomorfe. Fragmentării deliberate a statuetelor preistorice i-au fost consacrate multiple studii și, în momentul de față, această interpretare este, în general, acceptată de numeroși cercetătorilor. Ipoteza potrivit căreia diferite clase de artefacte au fost fragmentate intenționat în cadrul procesului de *enchainment* și acumulare a stârnit însă și unele controverse. Pentru analiza contextului descoperirii s-a apelat la o serie de date accesibile din literatura de specialitate dedicată culturii Cucuteni. După o analiză minuțioasă a fragmentelor de statuete antropomorfe descoperite la Malnaș-Băi și Mărgineni-Cetățuie, cercetătorii români susțin că răspândirea resturilor statuetelor și figurinelor în cadrul unei așezări este aleatorie. Pornind de la această observație, echipa proiectului a realizat o analiză statistică, care indică faptul că statuetele antropomorfe se găsesc în stratul de depuneri, în gropi, dar și în locuințe, fără însă să poată fi observat un tipar de răspândire în cadrul unei așezări. Referitor la descoperirile atribuite structurilor de locuire, problema majoră este marcată de modul în care acestea sunt delimitate. Unii cercetători au subliniat faptul că doar rareori construcțiile sunt atât de bine conservate încât să permită o delimitare clară a limitelor locuinței. Datorită acestui fapt, doar foarte puține statuete pot fi atribuite, cu certitudine, inventarului construcției respective. Astfel, unele dintre piesele plastice atribuite locuințelor trebuie privite cu unele rezerve. Ținând cont de datele menționate anterior, în acest stadiu al cunoașterii, nu considerăm că pentru spațiul cucutenian există indicii pentru a accepta ipoteza formulată în anii 2000 cu privire la depunerea/aruncarea statuetelor fragmentare în construcții care apoi să fie arse intenționat. Astfel, credem că practica depunerii/aruncării figurinelor fragmentare în construcții care apoi au fost arse intenționat – nu se poate generaliza, acest aspect trebuind analizat individual, cu o atenție sporită acordată contextelor de descoperire. O anumită discuție o comportă și piesele descoperite în gropi. Astfel, contestăm, cel puțin pentru spațiul cucutenian, afirmația potrivit căreia depunerea statuetelor în gropi îi leagă pe cei vii de strămoși prin intermediul fragmentelor de statuete. Această idee este pare prea generalizantă, pentru a putea fi acceptată cu ușurință. Unele

descoperiri sugerează existența unui ritual de fundare a unei locuințe (precum în cazul L73 de la Poduri-care conținea o statueta întregă dar în marea majoritate a cazurilor, acestea sunt descoperite alături sau printre resturile menajere, fără să sugereze, în vreun fel, depunerea intenționată/rituală, în scop social sau religios, ci mai curând abandonarea/aruncarea pieselor, eventul după săvârșirea unui ritual. Chiar dacă în arealele clasice ale culturii Cucuteni-Tripolie și la vecinii lor din sud și vest practica *enchainment*-ului nu a fost remarcată, în așezările contemporane din stepele de la est de Nipru au fost găsite fragmente ceramice pictate tripoliene, care ar putea susține ipoteza formulată de J. Chapman. Totuși, în cazul plasticii antropomorfe, pe baza descoperirilor de până acum și a contextului acestora nu credem că poate fi susținută fără urmă de îndoială ideea *enchainment*-ului prin fragmentare. Chiar și așa, ipotezele formulate cu privire la acest aspect, trebuie avute în vedere în cursul cercetărilor viitoare. În momentul de față pare mai plauzibil ca statuetele să fi fost sparte ritual în scopul desacralizării, resturile lor fiind apoi abandonate/aruncate în apropierea construcțiilor în care se aflau, în stratul arheologic sau în gropile menajere. Câteva descoperiri din spațiul cucutenian demonstrează faptul că unele statuete erau grupate în seturi, context în care se pot înscrie descoperirile de la Poduri-Dealul Ghindaru, Isaiia-Balta Popii (Precucuteni II), Dumești-Între Pâraie (Cucuteni A), Ghelăiești-Nedeia și Buznea-Siliște (Cucuteni B). Care este semnificația acestui tip de descoperire? Dacă în rândul cercetătorilor români există un consens privitor la semnificația religioasă a acestora, ele aruncând o lumină asupra anumitor practici religioase, construcțiile care le adăposteau fiind interpretate ca sanctuare, alte ipoteze vorbesc despre o eventuală practică socială care are loc pe parcursul vieții unei case sau țin de depunerea intenționată a unor obiecte la sfârșitul vieții unei case. Astfel, se consideră că acestea ar putea fi ofrande oferite de locuitorii așezării caselor care urmau să fie incendiate. Contextul descoperirii acestor piese conduce însă la o altă idee. Subscriem opiniei potrivit căreia respectivele „depozite de obiecte sacre” erau în uz în momentul incendierii construcției care le adăpostea, acestea sugerând faptul că ceremoniile de cult aveau loc în unele construcții, care, probabil, erau folosite în momentul distrugerii lor. Problematika fragmentării, *enchainment*-ului și acumulării este una deosebit de complexă și nu credem că poate fi aplicată tuturor categoriilor de descoperiri arheologice. Deși credem că statuetele antropomorfe erau fragmentate intenționat, totuși, analizând unele dintre descoperirile atribuite culturii Cucuteni, nu suntem convinși că practica *enchainment*-ului explică starea fragmentară a statuetelor antropomorfe cucuteniene, deși nici nu o putem exclude cu certitudine. Doar cercetările viitoare și atenția acordată acestui aspect vor putea aduce noi lămuriri asupra subiectului. Prezența statuetelor fragmentare și a celor „acumulate” la același nivel cronologic și, uneori, chiar în cadrul aceluiași complex, lasă cu multe semne de întrebare problema „legăturii” dintre fragmentare și acumulare, explicațiile oferite nefiind, în fapt, susținute de descoperirile arheologice. Totuși, trebuie să recunoaștem că *enchainment*-ul și acumularea sunt abordări interesante pentru analiza practicilor sociale. În cazul culturii Cucuteni, investigarea mecanismelor sociale care stau la baza fragmentării deliberate necesită o analiză detaliată, pornind de la o cunoaștere aprofundată a contextului descoperirilor.

## V. Elaborarea materialului grafic

### 1. **Selecția artefactelor arheologice:**

În timpul documentării au fost selectate artefactele susceptibile de a oferi informații asupra ideilor și practicilor religioase în cadrul civilizației Cucuteni-Tripolie.

### 2. **Fotografierea artefactelor:**

Artefactele selecționate au fost fotografiate digital.

### 3. **Procesarea digitală:**

S-a realizat procesarea digitală a fotografiilor.

### 4. **Elaborare imaginilor grafice:**

Au fost elaborate imagini care au fost incluse în baza de date și au fost folosite la realizarea unor comunicări și publicații.



### Dezvoltarea resursei umane

**Dr. Luminița Bejenaru** - documentare la CNRS, Paris, Franța - UMR 7209 - *Archéozoologie, Archéobotanique* unde a avut o serie de consultări cu Dr. Christine Lefevre și Dr. Jean-Denis Vigne pe tematica proiectului. Pentru problema reprezentărilor de felide mari pe ceramica Cucuteni-Tripolie au fost consultați Dr. Anne Tresset, cercetător (CR1) CNRS, de la *Muséum National d'Histoire Naturelle* (UMR 5197) și Dr. Stephanie Brehard.

**Dr. Dan Monah** - documentare la Paris, Franța, UMR 8215 și Universitatea Paris 1 (Panthéon-Sorbonne) unde a discutat, cu Prof. Jean-Paul Demoule și Prof. Alain Schnapp, de la Universitatea Paris 1 (Panthéon-Sorbonne), interpretarea reprezentărilor antropomorfe Cucuteni-Tripolie ca fiind imagini de eroi mitici, personaje sacre. Cu prof. Schnapp a fost verificată ipoteza privind prefigurarea unor mari teme din religia arhaică greacă în calcoliticul din sud-estul Europei. În cadrul aceleiași deplasări a fost făcut un util schimb de informații, cu Dr. O. Weller, Dr. Pierre Petrequin, Dr. Laurence Manolakakis de la UMR 8215, în legătură cu schimburile rituale de daruri în societățile arhaice și preistorice și organizarea expedițiilor de aprovizionare cu reoci, sare, materii prime etc..

### Diseminarea rezultatelor cercetărilor:

#### Volume:

- Dan Monah, *Plastica antropomorfă a culturii Cucuteni-Tripolie*, ediția a doua, revăzută și adăugită (ed. Daniel Garvăn, Gh. Dumitroaia), Ed. Constantin Matasă, Piatra Neamț, 2012, 554 p. ISBN 978-973-7777-20-1. Revizuirile și adăugirile, aproximativ 60-80 pagini, au fost realizate în cadrul grantului.

#### Studii publicate în actele unor colocvii internaționale/Capitole în cărți:

- **Dan Monah**, *L'approvisionnement en sel des tribus chalcolithiques sédentaires et des tribus des steppes du Nord de la Mer Noir*. In: V. Nikolov, K. Bacvarov (eds.), *Salt and Gold: The Role of Salt in Prehistoric Europe*, Provasia-Veliko Tarnovo, 2012, p. 127-142. ISBN 978-954-400-695-2 ;
- **Vasile Cotiugă**, Ion Sandu, Viorica Vasilache, Nicolae Ursulescu, *Atypical local accumulation of calcium carbonate deposits in prehistoric ceramics during underground lying*. In Vasile Cotiugă, Ștefan Caliniuc (eds.), *Interdisciplinarity Research in Archaeology. Proceedings of the First Arheoinvest Congress, 10-11 June 2011, Iași, Romania*, Oxford, BAR – International Series 2433, Archaeopress, p. 209-214, ISBN: 9781407310329;
- Daniela Domnișoru, Mirela Praisler, Nicolae Buzgar, **Vasile Cotiugă**, *Chemometric software designed for the identification of Cucuteni ceramics by Raman spectroscopy*. In Vasile Cotiugă, Ștefan Caliniuc (eds.), *Interdisciplinarity Research in Archaeology. Proceedings of the First Arheoinvest Congress, 10-11 June 2011, Iași, Romania*, Oxford, BAR – International Series 2433, Archaeopress, p. 221-228, ISBN: 9781407310329;
- Dan Monah, *The salt springs, places for salt recrystallization, ritual centres for exchange with steppe populations*. In M. Alexianu, R.-G. Curcă, V. Cotiugă (eds.), *Salt effect. Proceedings of the Second Arheoinvest Symposium – From the Ethnoarchaeology to the Anthropology of Salt*, “Alexandru I. Cuza” University of Iași (Romania), 20-21 April 2012, Kaiserlautern: Parthenon Verlag, 2012.
- **Luminița Bejenaru, Dan Monah**, *Depictions of birds in the Cucuteni-Tripolye civilisation*, in *Proceedings of the 7th Meeting of the ICAZ Bird Working Group. International Journal of Osteoarchaeology* (in press).

#### Comunicări susținute la colocvii internaționale

- Second Arheoinvest Symposium – From the ethno-archaeology to the anthropology of salt”, April 20th-21st, 2012, Iași, Romania: **Dan Monah**, *Sources salées, points de recristallisation du sel, centres rituels d'échanges avec les populations steppiques*.
- Der Schwarzmeerraum vom Neolithikum bis in die Früheisenzeit (6000-600 v. Chr.). Kulturelle Interferenzen in der Zirkumpontischen Zone und Kontakte mit ihren Nachbargebieten, 16-20 Mai 2012, Varna, Bulgaria: **Dan Monah, V. Cotiugă, Șt. Caliniuc**, Romanian Academy, Iași Branch, Romania, *Ritual pits (bóthroi) of the Cucuteni settlements in Romania*;
- Der Schwarzmeerraum vom Neolithikum bis in die Früheisenzeit (6000-600 v. Chr.). Kulturelle Interferenzen in der Zirkumpontischen Zone und Kontakte mit ihren Nachbargebieten, 16-20 Mai 2012, Varna, Bulgaria: **Dan Monah, Roxana Munteanu, Daniel Garvăn**, Neamț County Muzeum, Piatra Neamț.

Romania, *The relationships between the Cucuteni tribes and the tribes in the steppe in the North of the Black Sea.*

- 7th Meeting of the ICAZ Bird Working Group, August 27th-September 1st 2012, Iași, Romania: **Dan Monah**, Luminița Bejenaru, *Depictions of birds in the Cucuteni-Tripolye Civilization*;
- 7th Meeting of the ICAZ Bird Working Group, August 27th-September 1st 2012, Iași, Romania: Nicolae Ursulescu, **Vasile Cotiugă**, *A Bird-Shaped Stone Sceptre Found at Popricani Village (Iași County, Romania)*;
- Human impact on natural environment in the Neo-Eneolithic of South-Eastern Europe, Complexul Muzeal Județean Neamț/Centrul Internațional de Cercetare a Cucuteni, Piatra Neamț 24-26 octombrie 2012: **Dan Monah**, *La mise à feu rituelle de quelques habitats Cucuteni*;
- European Association of Archaeologists 2012 annual meeting (EAA 2012), 29 August–01 September, 2012, Helsinki, Finland, **Ștefan Caliniuc**: The online encyclopedia of the Cucuteni civilization: a wiki-based open access research database, and popularization platform [poster].
- Dan Monah and Ștefan Caliniuc: The importance of salt in ritual exchanges in the South-eastern European Chalcolithic. 7th World Archaeological Congress, 13-18 January 2013, Dead Sea, Jordan.
- 7th World Archaeological Congress, 13-18 January 2013, Dead Sea, Jordan, **Ștefan Caliniuc** and **Dan Monah**: Cucutenian clay stamps: markers of abortive cultural exchanges in the South-eastern European Chalcolithic?.
- 9th Meeting of the International Council for Archaeozoology (ICAZ) Worked Bone Research Group, April 14–19, 2013, Zhengzhou, Henan, China, **Luminița Bejenaru** and **Dan Monah**: Worked astragali in ritual contexts of Cucuteni Civilisation [poster].
- Animals and Archaeology Workshop, 14–16 June 2013, King Matthias Museum of the Hungarian National Museum, Royal Palace, Visegrád, Hungary, **Luminița Bejenaru** and **Dan Monah**: Painted bovines on the ceramic ware of the Chalcolithic Cucuteni and Tripolye cultures.
- 19th Annual Meeting of the European Association of Archaeologists, 04–08 September 2013, Pilsen, Czech Republic, **Luminița Bejenaru** and **Dan Monah**, Large Feline representations on Chalcolithic Pottery (Cucuteni-Tripolye Civilisatio).
- 19th Annual Meeting of the European Association of Archaeologists, 04–08 September 2013, Pilsen, Czech Republic, **Loredana Solcan**, On the fragmentation of Cucutenian anthropomorphic statuettes [poster].
- “Art as a Source of History” — 25th Valcamonica Symposium, 20-26 September 2013, Val Camonica, Italy, Nicolae Ursulescu, **Vasile Cotiugă**, and **Ștefan Caliniuc**: Religious Themes from the Plastic Art of the Carpathian Chalcolithic and Their Echo in Greek Mythology.
- ‘Cucuteni Redivivus’ International Symposium, 12-15 September 2013, Suceava, Romania, **Loredana Solcan**, Teoria sistemelor non-lineare. O posibilă abordare în studierea sistemului religios preistoric.

#### Comunicări susținute la colocvii și simpozioane naționale:

- ‘Vasile Pârvan’ National Symposium, Bacău, 6–7 October 2011, Romania, **Dan Monah**: Metalurgia cuprului și tezaure calcolitice din Europa de sud-est (6400-3600 BC).
- ‘Vasile Pârvan’ National Symposium, Bacău, 6–7 October 2011, Romania, **Vasile Cotiugă**, **Ștefan Caliniuc**: Gropi de cult în complexul cultural Precucuteni-Cucuteni.
- “In memoriam Constantin Matasă” Symposium, Piatra Neamț Museum of History and Archaeology, November 3–4 2011, Piatra Neamț, Romania, **Dan Monah**: Elemente cosmogonice la triburile Cucuteni,
- 13th ‘Bucovina — File de Istorie’ National Symposium, University of Suceava, 25–26 November 2011, Suceava, Romania, **Vasile Cotiugă** and **Ștefan Caliniuc**: Ritualuri de fundare a locuințelor Precucuteni-Cucuteni.
- 13th ‘Bucovina — File de Istorie’ National Symposium, University of Suceava, 25–26 November 2011, Suceava, Romania, **Ana-Petronela Crețu**: Cărucioare și roți de car miniaturale descoperite pe teritoriul Moldovei.
- 13th ‘Bucovina — File de Istorie’ National Symposium, University of Suceava, 25–26 November 2011, Suceava, Romania, **Andrei Asăndulesei**, Felix-Adrian Tencariu and Silviu Gania: Aplicații de topografie arheologică și prospecțiuni geofizice în așezarea preistorică Tăcuta – “Dealul Miclea”, jud. Vaslui.
- *Simpozionul ARCHAOMET*, Muzeul Național de Istorie a României, București, 22-23 martie 2012: Ion Sandu, Viorica Vasilache, Ana-Petronela Crețu, Nicolae Ursulescu, **Vasile Cotiugă**, *Tehnici comparativ integrate utilizate în studiul unor caracteristici arheometrice ale unor statuete antropomorfe din cultura Precucuteni*;

Academia Română, Filiala Iași

- Simpozionul Național „Vasile Pârvan”, Complexul Muzeal “Iulian Antonescu”, Bacău, 4-6 octombrie 2012: **Dan Monah**, *Idoli, păpuși, jucării, contracte și alte ipoteze îndrăznețe și hazardate*;
- Simpozionul „Bucovina - File de Istorie” ediția XIV, Secțiunea arheologie, Suceava, 23-25. 11. 2012: **Dan Monah**, **Ștefan Caliniuc**, *Complexele religioase din culturile Precucuteni și Cucuteni*;
- Simpozionul „Bucovina - File de Istorie” ediția XIV, Secțiunea arheologie, Suceava, 23-25. 11. 2012: **Loredana Solcan**, *O privire retrospectivă asupra cercetării ideilor religioase din cultura Cucuteni*;
- Simpozionul „Bucovina - File de Istorie” ediția XIV, Secțiunea arheologie, Suceava, 23-25. 11. 2012: **Ștefan Caliniuc**, *Decor și simboluri pe pintaderele culturii Cucuteni*;

#### Rezumatele publicate ale comunicărilor:

- **Dan Monah**, *Sources salée, points de recristallisation du sel, centres rituels d'échanges avec les populations steppiques*. In M. Alexianu, R.-G., Curcă, V. Cotiugă (eds.), *Second Arheoinvest Symposium. From the ethno-archaeology to the antropomology of salt. Programme and Abstracts*, Iași, 2012, p. 18, ISBN: 978-973-703-758-9.
- **Dan Monah**, **Vasile Cotigă** & **Ștefan Caliniuc**, *Ritual (bótroi) of the Cucuteni settlement in Romania*. In *Der Schwarzeerraum vom Neolithikum bis in die Früheisenzeit (6000-600 v. Chr.). Kulturelle Interferenzen in der Zirkumpontischen Zone und Kontakte mit ihren Nachbargebieten, 16-20 Mai 2012, Varna, Bulgarien. Programm und Zusammenfassungen*, Varna, 2012, p. 49-50.
- **Dan Monah**, Roxana Munteanu & Daniel Garvăn, *The Relationships between the Cucuteni tribes and the tribes in the steppes in the North of the Black Sea*. *Der Schwarzeerraum vom Neolithikum bis in die Früheisenzeit (6000-600 v. Chr.). Kulturelle Interferenzen in der Zirkumpontischen Zone und Kontakte mit ihren Nachbargebieten, 16-20 Mai 2012, Varna, Bulgarien. Programm und Zusammenfassungen*, Varna, 2012, p. 50-51.
- **Dan Monah**, Luminița Bejenaru, *Depictions of birds in the Cucuteni-Tripolye Civilization*. In L. Bejenaru, & S. Stanc (eds.), *7th Meeting of the ICAZ Bird Working Group, August 27th-September 1st 2012, Iași, România. Program and Abstracts*, Iași, p. 31, ISSN: 1224-581-X.
- Nicolae Ursulescu, **Vasile Cotiugă**, *A Bird-Shaped Stone Sceptre Found at Popricani Villedge (Iași County, Romania)*. In L. Bejenaru, & S. Stanc (eds.), *7th Meeting of the ICAZ Bird Working Group, August 27th-September 1st 2012, Iași, România. Program and Abstracts*, Iași, p. 44-45, ISSN: 1224-581-X.
- **Dan Monah**, *La mise à feu rituelle de quelques habitats Cucuteni*. In C. Preoteasa, Gh. Dumitroaia (eds.), *Human Impact on Natural Environment in the Neo-Eneolithic of South-est Europe*, Piatra Neamț, 24-26 Oct. 2012, p.60, ISBN: 978-973-47-23-2.

#### Autorii subliniați în bold fac parte din echipa grantului.

Pentru diseminarea rezultatelor cercetărilor a fost realizată și tradusă în limba engleză lucrarea, cu titlul **Dan Monah**, *Anthropomorphic Representations in The Cucuteni-Tripolye Culture* care va fi publicată la o editură din străinătate. Menționăm faptul că traducerea volumului a fost finalizată, recepționată și decontată din bugetul proiectului, iar negocierile cu Editura **Archaeopress**, Oxford, Marea Britanie, se află într-o fază avansată.

În același scop a fost realizată o pagină web care poate fi accesată la adresa: [www.cucuteniar.ro](http://www.cucuteniar.ro) De asemenea a fost începută organizarea colocviului internațional „Idei și practici religioase în neoliticul și calcoliticul din sud-estul Europei”, care va fi organizat anul viitor. A fost stabilită lista preliminară a invitațiilor.

Întocmit,  
Colectivul de implementare al proiectului